

Pinksteren 2017

Lezing: Handelingen 2, 1-13

Toespraak:

“Toen de dag van het Pinksterfeest aanbrak”, letterlijk: “Als de dag vervuld wordt”, “het volk bijeen” “het geschiedt” – flarden uit de eerste zin van onze tekst. Als we zulke woorden horen, worden we wakker. Er staat iets te gebeuren. Zo begint Lucas in de Handelingen het verhaal van de uitstorting van de Geest. Alleen bij Lucas wordt die Geestesuitstorting het Pinksterfeest.

Bij de andere evangelisten is de Geestesuitstorting directer, als vanzelfsprekend bijna – want Jezus, die dood aan het kruis hing, IS verzezen. Op de avond van paaszondag al bij Johannes: Hij staat plots in hun midden, hij wenst hen Vrede, Hij ademt over hen en zegt: “Ontvang de heilige Geest”. Matteüs zegt het ook, kort: “Ga, en maak alle volken tot leerling, doop hen in de naam van de Vader, de Zoon en de heilige Geest”. Marcus’ evangelie eindigde met bange vrouwen en al heel vroeg voegt men er een tweede slot aan toe met een samenvatting van verschijningsverhalen en de opdracht om aan elk schepsel de goede boodschap te verkondigen.

Lucas wil het paasverhaal helemaal vertellen, zoals het hoort, volgens het boek Exodus, Pasen helemaal, tot en met de vijftigste paasdag; vijftigste is het Grieks telwoord pentekostes, Frans Pentecôte, ons Pinksteren – het joodse Pinksteren.

“Als de dag van Pinksteren vervuld wordt “. Wat gebeurt dan wel in het aloude Bijbelse Pinksteren? Het is het feest van oogst én Verbond. Wanneer de omstanders die vreemde geluiden horen “uit de hemel konk een geluid als van een hevige windvlaag”) staan ze weer – “het volk bijeen” - onder aan de voet van de Sinaï. Pasen, dat is de uittocht, de exodus, en zeven weken later – de joden noemen Pinksteren het zevenwekenfeest, zeven mensenweken en dan de vijftigste dag, dag van God (Nico ter Linden) - ontvangt Mozes op de Sinaï de Wet van God. De Wet – de tien woorden van leven, “tien woorden licht” zegt Oosterhuis. Het is een overrompelende, ja bijna schokkende parallel. De openbaring van de woorden op de Sinaï, de groep overlevers na de moord op Jezus – en vandaag, wij.

“Allen bijeen”. Ons beeld van Pinksteren is ingevuld, bezet door talloze afbeeldingen met de twaalf apostelen die Moeder Maria omringen met boven hun hoofd iets als een tong van vuur. Zijn dat allen? Niet als ik de Handelingen goed lees. Na de hemelvaart “bleven ze allen trouw en eensgezind in gebed, samen met de vrouwen, met Maria, de moeder van Jezus, en zijn broers” (op schilderijen van het Pinstergebeuren is het dus wél zinvol dat Maria er bij is en wij zouden er nu nog meer vrouwen bij schilderen, om te beginnen onze Maria Magdalena). Een beetje verder: ze zijn met 120, zegt de tekst, wanneer Petrus opstaat om ’n opvolger voor Judas te kiezen. In de parallel met het volk aan de voet van de berg betekent allen zéker meer dan de twaalf. In het gebeuren zelf van de Geestesuitstorting: vuurtongen zetten zich op ieder van hen, allen werden vervuld, men hoorde de apostelen én de andere leerlingen in hun eigen taal spreken...

Die beeldvorming van Pinksteren is dus uiterst versmallend. Want wat lees je, wat hoor je altijd weer als het over Pinksteren gaat? Het feest van de kerkstichting, hier wordt de kerk gesticht. Ja? ’t Is maar wat je daaronder verstaat. In de Bijbel begint de kerk honderden keren. Als Abraham wegtrekt uit z’n land met z’n afgoden. Als de drie bij de tent van Abraham en Sara komen. Als Jozef in Egypte z’n broers vergeeft, is dat geen kerkbegin? Of als de profeet Amos de religie van “voor wat hoort wat”, de religie van de offers doorbreekt. Of als de Babylonische gevangenschap begint – ik zeg begint, niet: eindigt. We hebben gelukkig Bijbeluitleggers die vragen stellen bij de Bijbelse diepe

betekenis van de verovering van het beloofde Land, en meer nog bij de installatie van het koningschap in Israël. Kerkstichting? Het penningske van de weduwe?

En zo geraken we aan vers 2 en 3 van onze tekst. “Vanuit de hemel klinkt een ruisen zoals van een geweldig gedreven ademen. Er laten zich aan hen zien: tongen – die zich verdelen – als van vuur; het zet zich neer op ieder van hen.” Aldus de Naardense Bijbel (NB), die ik enkel gebruik om even onze vertrouwdheid met het aloude verhaal te doorbreken. In de Nieuwe Bijbelvertaling (NBV): “Plotseling klonk er uit de hemel een geluid als van een hevige windvlaag (....) Er verschenen aan hen een soort vlammen, die zich als vuurtongen verspreidden en zich op ieder van hen neerzetten”. “De Sinai was geheel in rook gehuld omdat de Heer in vuur was neergedaald” zegt het boek Exodus De heer daalt in vuur neer en verspreidt zich als een soort tongen op ieder van hen. “Zij worden allen vervuld van heilige geestesadem (NB), van H. Geest (NBV) “En ze beginnen te spreken met andere tongen (in vreemde talen, NBV) zoals de geestesadem hun geeft uit te spreken.” (NB) Van een drempelviering gesproken.

Er wordt eindeloos gestudeerd en geschreven over dat spreken in andere tongen of talen en hoe dat in z'n werk ging. Spraken de Galileeërs andere talen, of waren het de joden die begrepen wat er gezegd werd, vanwaar ze ook afkomstig waren. Moet het wetenschappelijk uitgelegd worden?

“Parten, Meden, enzovoort...” Een raadselachtige opsomming waarover ook veel gestudeerd wordt. Ik grijp naar Nico ter Linden (Het verhaal gaat, deel 6, p. 102) die zegt: “Zeven volken en tien landen somt Lucas op”, 7 X 10 is zeventig – de zeventig volken waarover de Talmoed spreekt – iedereen wordt geroepen. En er zijn zeker nog meer uitleggingen en doorkijkjes mogelijk. Let wel: allen joden of kandidaat-joden, proselieten heten ze – het zal nog heel wat voeten in de aarde hebben voor de leerlingen van Jezus aanvaardden dat ook niet-joden erbij horen – daarover straks nog iets.

“Ze zitten vol wijn”. Een detail. Maar ik vond in de NBV-studiebijbel bij het spreken in talen een hint naar Jesaja 28 die zegt dat de profeet met gekke bekken en achterlijke tongval tot de gemeente zal spreken – en natuurlijk niet begrepen, niet gehoord wordt. Aja 28 is op zichzelf al een ontdekking.

Degenen die het vreemde gebeuren niét weglachen zeggen: we horen hen spreken over de grote daden van God. Wat dat spreken inhoudt maakt de rede van Petrus duidelijk. Nee, zegt Petrus, we zijn niet dronken, dit is het wat gezegd is door de profeet Joël: ‘in het laatste van de dagen zal het zijn!’ (Oosterhuis) En dan volgt die eerste lange toespraak, waarin ik als jonge theologiestudent niets herkende van wat ik geleerd had over Jezus Christus, een toespraak zoals er nog meer staan in de Handelingen. Hoe luidde de eerste verkondiging?

Tot zover de tekst van onze lezing van vandaag.

Pinksteren!

De geestesadem, ons allen geschonken, zo evident dat wij het niet eens beseffen. Wij denken dat WIJ het zijn die naar hier komen, terwijl HIJ het is die ons hier samenbrengt. Wij denken: waar we liefde en vriendschap brengen, daar is God, terwijl Hij het is die die liefde en vriendschap in ons wekt en aanwakkert en stuurt. Heilige Geest, God in ons, groter dan ons hart; sterker dan alle orden van dienst. Een heerlijk voorbeeld. In hoofdstuk 10 van de Handelingen moet Petrus door 'n zware beproeving om te ontdekken en te aanvaardden dat de Romein Cornelius, een niet-jood, geroepen is. Terwijl Petrus eindelijk door de knieën gaat en dat bekent “daalde de Geest neer op allen die naar zijn toespraak luisterden”, dus op de honderdman en zijn familie en personeel. Petrus moet toegeven: “Niemand kan toch het doopwater weigeren aan deze mensen die evenals wij de heilige

geest ontvangen hebben?” Probleem voor de theologen: eerst doopsel, dan H. Geest! Maar zo is God dus niet.

Heilige Geest, levensadem, God in ons – zo verwaarloosd, zo buiten beeld in ons westers katholicisme. Alles begint en eindigt met de kerk, het lichaam van Christus. Heel ons denken, onze christelijke reacties zijn voor en na afgestemd op de kerk en de kerkleiding. Maar Pinksteren mag dit toch wel duidelijk maken: het is niet de kerk die het doet, het is de Geest.

Heilige Geest, “ruisen als van een geweldig gedreven ademen” vertaalt NB – en straks zingen we ‘Hij is dichtbij, Hij is niet overzee, Hij is niet in de hemel, Hij is in uw mond, in uw hart’ (Oosterhuis “Het woord dat Ik u heden geef” Liedboek p. 514)

Geert Delbeke
De Lier, 4 juni 2017